

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота
магістра

з теми **«РОМАН ПРО МИТЦЯ У ТВОРЧОСТІ ПІТЕРА АКРОЙДА (НА
МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ "ЗАПОВІТ ОКСАРА ВАЙЛЬДА", "ГОКСМУР",
"ЧАТТЕРТОН")»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи Ang1-
M18

спеціальності 014 Середня освіта.

(Мова і література (англійська)

з додатковою предметною спеціальністю

«Мова і література (німецька)»

Горлова Анна Олександрівна

Керівник:

Голубішко І. Ю., кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри германських мов і
зарубіжної літератури

Рецензент:

Рарицький О. А., доктор філологічних наук,
професор, завідувач кафедри історії
української літератури та компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2019 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Творча спадщина П. Акройда у світлі сучасного літературознавства	8
Висновки до розділу.....	18
Розділ 2. Теоретичні аспекти вивчення новітньої літературно-художньої біографії	19
Висновки до розділу.....	28
Розділ 3. Жанрово-стильові особливості романів П. Акройда про творчу особистість.....	30
3.1. «Останній заповіт Оскара Вайльда» як фікційний щоденник-автобіографія.....	30
3.2. Жанрово-композиційний колаж у романі «Гоксмур».....	45
3.3. «Чаттертон» як роман про архетип митця.....	61
Висновки до розділу.....	73
Висновки.....	74
Список використаних джерел.....	81

ВСТУП

Пітер Акройд (1949 р.н.) — один із найбільш відомих сучасних британських письменників; поет, журналіст і літературно-художній критик. Вже на початку своєї літературної діяльності він виступав проти стандартності й архаїчності творів своїх сучасників, котрі не могли зробити крок у нову епоху, особливою ознакою якої письменник уважав перегляд існуючих художньо-естетичних конвенцій.

Пітерові Акройду належить першість створення нового, зовсім відмінного від традиційного жанрового різновиду літературно-художньої біографії, де за основу розповіді взято документальні біографії таких письменників і культурних діячів Англії, як Ч. Діккенс, Т. Чаттертон, Т. С. Еліот, О. Вайльд. Значну роль в цих біографіях відіграє авторський експеримент і доцільний вимисел, що ґрунтується на досконалому знанні життя авторів та культурно-історичного фону.

Твори Пітера Акройда відзначені численними нагородами, серед яких – премія Вільяма Сомерсета Моєма, літературна премія газети «Гардіан», орден Британської Імперії. При цьому його творчість пов'язують із постмодернізмом, хоча сам автор у своїх інтерв'ю заявляє, що до постмодернізму жодного відношення не має. Тим не менше академічні дослідники і літературні критики вказують на його твори як на кращі зразки художнього втілення постмодерністських принципів письма [див, напр. : 9, с. 76-78].

Постмодернізм здебільшого розглядають як культурно-теоретичну течію у філософії другої половини XIX – початку XXI ст., котра привертає увагу до тих змін, що відбуваються в сучасному світі: в соціокультурній, інтелектуальній, науковій, художньо-естетичній і навіть політичній сферах. Він не може бути визначений як консолідований, організований філософсько-художній напрям, і не претендує на таке визначення. Під назвою «постмодернізм» об'єднуються різноманітні концепції та теорії,

відтак саме це поняття на сьогодні ще не є достатньою мірою концептуалізованим.

Один з найвідоміших дослідників напряму, Іхаб Хассан у своїй статті «Toward a Concept of Postmodernism» (1987) намагається пояснити його через подібність з останніми найвагомішими течіями авангарду та модернізму, однак жодну з них не називає прямим «попередником». Він подає список умовних розбіжностей між модернізмом та постмодернізмом, даючи таким чином певну схему для розуміння останнього [50]. Також вводить неологізм «indetermanence» як поєднання «indeterminacy»(невизначеність) та «immanence»(внутрішність), і, називаючи таким чином найістотніші риси, теоретично окреслює напрям. Роком раніше вийшла інша його стаття — «Pluralism in postmodern perspective», де виділено одинадцять пунктів-основних рис, з якими течія асоціюється і сьогодні: невизначеність, фрагментація, деканонізація та інші [49]. Дослідженням постмодернізму займаються також Д. Девіс, К. Батлер, Ю. Крістева, Д. Лойдж, Б. Гройс, І. Льїн, а також такі українські автори, як Ю. Андрухович О. Забужко, С. Павличко та інші.

Хоча твори Пітера Акройда неодноразово потрапляли в поле зору дослідників (С. Онега, Л. Хемзі, О. Ахманов, В. Струков, О. Бандровська, О. Петрусь), дискурс співвідношення документальних фактів та вимислу в жанрі літературної біографії зокрема і, ширше – в історіографічній металітературі загалом, залишається актуальною проблемою сучасного літературознавства.

Творчість Пітера Акройда репрезентує ті кардинальні видозміни світоглядного, художньо-естетичного й поетико-стильового змісту, що загалом притаманні новітній добі, зокрема відмова від усталених концепцій і стереотипів, скептицизм щодо можливості абсолютно точного відтворення чи реконструкції подій минулих епох або біографій конкретних історичних осіб, багатопланову наративну гру, постійні інтертекстуальні референції у форматі цитування або ремінісценцій, стратегії подвійного кодування тексту,

фрагментарність тексту тощо. Істотно, що Пітер Акройд у своїй літературно-художній творчості недвозначно віддає перевагу перед традиційними формами філософському, наративному й мовленнєвому експерименту і пропонує власний погляд на історію як циклічну повторюваність подій та постатей, акцентуючи при цьому цілісність і взаємодію та переплетення сьогодення, минулого і навіть майбутнього, що стають віддзеркаленням і взаємопроекцією одне одного.

Актуальність дослідження визначається, з одного боку, значним місцем романів про творчу особистість у художній спадщині Пітера Акройда і, з іншого боку, недостатньою вивченістю феномену літературно-художньої біографії в її постмодерністському варіанті, до творення якого безпосередньо причетний своїми романами про митця П. Акройд.

Основною **метою** даного дослідження є вияв особливостей жанру роману про митця, його художньої структури і поетико-стильових особливостей у творчості Пітера Акройда.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі дослідницькі **завдання**:

- 1) охарактеризувати основні вектори науково-критичного прочитання творчості Пітера Акройда;
- 2) вивчити теоретико-літературні аспекти проблеми;
- 3) визначити особливості жанрових модифікацій роману про митця у творчості Пітера Акройда;
- 4) виявити поетико-стильову своєрідність аналізованих творів та взаємообумовленість ідейного та формального рівнів текстів письменника.

Об'єктом дослідження є три романи Пітера Акройда – «Останній заповіт Оскара Вайльда», «Гоксмур», «Чаттертон», проблематика і поетика яких зумовлена самим об'єктом художнього зображення – митця в певну історичну епоху.

Предмет дослідження пов'язаний із аналізом концептуальних основ літературно-художніх біографій Пітера Акройда, з визначенням їхніх

жанрово-композиційних і поетико-стильових особливостей у постмодерністському контексті й у співвідношенні з класичними ознаками романів про митця.

Методи дослідження ґрунтуються на комплексному підході, що синтезує кілька видів аналізу: мистецтвознавчий, культурно-історичний, порівняльно-типологічний. Обраний аспект вивчення і поставлені завдання передбачають також звернення до герменевтичного, генологічного, інтертекстуального і деконструктивістського методів.

Наукова новизна. У зарубіжній і вітчизняній науці є чимало монографій і статей, присвячених творчості Пітера Акройда. Деякі з них виявляють і описують окремі формальні особливості авторських романів про митця. Однак комплексний аналіз жанрових і наративних стратегій, що дозволяє описати і класифікувати прийоми трансформації традиційних канонічних ознак літературно-художньої біографії, робиться в даному дослідженні вперше. Новим стосовно до творів Акройда є і наратологічний підхід, який, в поєднанні з рецептивною методологією, дає змогу більш детально простежити взаємозв'язок складної художньої форми з не менш складним ідейним рівнем і тим самим розкрити специфіку романної поетики письменника.

Практичне значення роботи. Матеріали дослідження можуть бути використані для створення наукових робіт, присвячених як творчості П. Акройда в цілому, так і розвитку сучасної генології як літературознавчої дисципліни, а також для розробки лекційних курсів з історії зарубіжної літератури і спеціалізованих курсів з історії англійської літератури другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Апробація: Матеріали магістерської роботи були апробовані на науковій конференції студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками науково-дослідної роботи у 2018-2019 навчальному році.

Структура роботи зумовлена логікою дослідження поставленої проблеми та вирішення окреслених завдань. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (67 позицій). Обсяг роботи – 88 сторінок, в тому числі 80 сторінок основного тексту.

ВИСНОВКИ

Метою нашого дослідження було вивчення жанрово-композиційних та поетико-стильових особливостей роману про митця в творчості Пітера Акройда.

У ході виконання поставлених у Вступі завдань були досягнуті такі результати.

Огляд історико-літературних джерел, присвячених творчості Пітера Акройда засвідчив стійку увагу літературознавців до авторських стратегій в аспекті жанрових модифікацій роману про митця. На матеріалі творів письменника на дану тему виявляється зв'язок його художньої концепції з постмодерністською парадигмою, досліджуються проблеми співвідношення особистості й історії, традицій і новаторства, мистецтва і дійсності. В процесі аналізу творчого доробку письменника акцентується також на особливостях художнього осмислення ним особливостей національно-культурної ідентичності, що найбільш виразно репрезентується саме митцем. Значна увага приділяється також авторській інтерпретації співвідношення колективної та індивідуальної пам'яті, специфіці розгортання дискурсу традицій та новаторства. При цьому скрупульозний підхід П. Акройда до опрацювання життєвого і творчого шляху митців, про яких він пише, насичення романів колосальним достовірним документальним фактажем не означають, що письменників орієнтується на канони традиційної біографії. Більше того в його творах дослідники виявляють стійку тенденцію до створення нового виду біографічного життєпису, своєрідної біографії-симулякра, оскільки автор вважає, що навіть за наявності великої кількості документів відтворити «істинну» біографію митця і сутнісну природу його творчості неможливо, будь-який біограф може лише наблизитися до того,

про кого пише, а найефективніший шлях такого наближення – вдаватися до художньої фантазії.

З-поміж романів письменника найбільшу увагу науковців привернув роман «Чаттертон». Дослідники аналізують цей твір крізь призму атрибутивних ознак художньо-біографічного жанру, роману про митця, а також роману-життєпису. Важливим аспектом інтерпретації твору є інтертекстуальні та наративні стратегії, до яких автор вдається в кожному випадку оригінально й самобутньо.

Відповідно до теми, мети, завдань, об'єкту та предмету даного дослідження її ключовими теоретико-літературними поняттями були визначені такі категорії: «жанр» «наратив», «наратор», «хронотоп», «сюжет і композиція», «інтертекстуальність», «метатекстуальність». Всі ці поняття в роботі генералізуються крізь призму її центрального теоретичного концепту – «літературно-художня біографія».

Поняття «літературно-художня біографія» особливо актуалізувалося внаслідок колосального розширення самого феномену літературно-художніх біографій, їх потужного масиву в новітній світовій літературі. Це сталося в постмодерністську добу як реакція на усталені канони художньо-біографічного жанру, що панували в літературі аж декілька століть. Постмодернізм, загалом тяжіючи до деконструкції традиційних жанрових установок, намагається переосмислити і переписати існуючі канони жанрових систем і створювати гібридно-колажний текстовий простір, на якому розгортається наративна гра автора з читачем-реципієнтом. У другій половині ХХ століття у світовій літературі, а найперше – в англійській, з'являється ціла низка новаторських жанрових моделей, пов'язаних із відтворенням історій життя видатних творчих особистостей минулого, як-от романи-притчі Дж. Барнса «Папуга Флобера», «Артур і Джордж», романи-квести П. Акройда «Гоксмур», «Чаттертон», романи-провокації Е. Берджеса

«Її очей до сонця не рівняли» (про В. Шекспіра), «Мертвий у Дептфордї» (про Дж. Кітса) та ін. Вивчення таких творів спричинило теоретичні дискусії про сутність жанрових домінант даного утворення. Загалом можна стверджувати, що жанрова модель постмодерністської літературно-художньої біографії включає в себе низку визначальних ознак, які увиразнюють її місце серед суміжних жанрів. Ці ознаки зумовлюються, насамперед, об'єктом художньо-естетичного осмислення. Творчі пошуки письменника-біографа орієнтовані на те, аби відтворити, реконструювати (а в постмодерністському варіанті почасти деконструювати) обставини життя певної творчої особистості на широкому культурно-історичному тлі. Саме така орієнтація визначає художньо-образну парадигму твору в її сюжетно-композиційному, часопросторовому, образно-стильовому вимірі. Відтак у роботі констатовано, що жанрова модель літературно-художньої біографії є складним і різноплановим феноменом, що постійно еволюціонує, розширюючи свій творчо-креативний арсенал художніх засобів.

Яскравою ілюстрацією цього феномену є романи Пітера Акройда «Останній заповіт Оскара Вайльда», «Гоксмур», «Чаттертон».

«Останній заповіт Оскара Вайльда» – це класичний постмодерністський текст, концептуально заснований на недовірі до універсальних способів опису світу і формально реалізований за допомогою діалогічного синтезу і взаємонакладання жанрів. Жанрова комплексність дає можливість багатогранного сприйняття, і читач знаходить в книзі те, що найбільше відповідає його очікуванням: заповіт, щоденник, біографію, автобіографію, сповідь, літературно-критичну працю. Така жанрова еkleктика в сукупності з інтертекстуальними стратегіями створює єдність форми і змісту і сприяє інтелектуалізації тексту. Проблема жанрової приналежності безпосередньо пов'язана з інтертекстуальним зв'язком роману Акройда з «De Profundis», листом Вайльда до його близького друга лорда

Альфреда Дугласа. Відвертість, сповідальність, автобіографічна інтимність і ідейно-художня специфіка роману Акройда інтертекстуально зумовлена даним листом, який ідентифіковано як один із основних претекстів роману Акройда. Його жанрова природа також характеризується синтетичністю й невизначеною. Цей твір Вайльда може бути прочитаний як любовний лист, лист-роман, літературно-критичний есей, текст із ознаками автобіографічної оповіді у форматі сповідальності. Блискучий Акройд, постмодерністська творчий посил якого – завжди пропонувати текст із багатьма змістами, знаходить іншого автора, в текстах якого також закладена смислова множинність. Акройд переймає не тільки стиль і манеру, а й вайльдівську жанрову еkleктику, багатовимірність і неоднозначність.

У романі «Гоксмур» Пітер Акройд апелює до жанру детектива, поєднуючи раціоналістично-жорстку організацію детективного жанру з раціоналізмом XVII – XVIII століття. Однак лише цією жанровою стратегією роман далеко не вичерпується. Твір написаний у властивій для письменника манері: матеріалом для його сюжету виступають твори митців різних країн і епох, як-от «Доктор Фаустус» Томаса Манна, а для створення необхідного тла дії романіст органічно включає в текст факти з історії Британії і, зокрема, Лондона, точно відтворюючи особливості історичної забудови британської столиці XVIII століття та спираючись на життєпис Ніколаса Гоксмур, реального архітектора того часу.

Суттєве значення для ідейно-художньої концепції роману як твору про митця має те, що в системі його персонажів простежується низка антитез, що стосуються проблеми співвідношення мистецтва і дійсності. Найбільш актуальним є протиставлення Ніколасом Даєра і Крістофера Рена. Вони контрастують не лише як учень і учитель, початківець і досвідчений митець, але і як різні типи митця. В образі Крістофера Рена втілюється ідея митця-

новатора, натомість Ніколас Даєр виражає традиціоналістський тип митця, що й акцентується в самому тексті

Звернення Акройда до детективного сюжету в романі «Гоксмур» є нарочито формальним і поверхневим. На перший погляд, тут дається взнаки характерна для постмодернізму поетика подвійного кодування, коли автор одночасно орієнтується на масового читача й читача-інтелектуала. Однак введення детективного сюжету в роман має на меті й деконструкція самого жанру класичного детектива. Чітка позірна співвіднесеність зі схемою детектива ХХ століття, ідеологією якої є можливість раціонального пояснення будь-якого містичного явища, покликана виявити неспроможність раціоналістичного позитивістського мислення цього періоду за допомогою демонстрації неспроможності власне раціоналістичних методів розслідування Гоксмур і вичерпаності сюжетної схеми класичного детектива як такого. При цьому актуалізується інший аспект змістового плану роману: детективу, аби бути успішним, неможливо керуватися лише інтелектом, але потрібно задіювати також інтуїтивну складову світобачення і життєрозуміння, тобто перетворюватися з ученого на митця.

Роман «Чаттертон» слушно вважається вершиною літературно-художньої біографії митця в творчості Пітера Акройда. Він вдало сполучає не лише елементи детективу і біографії, а й так званого «академічного роману», «дослідницького квесту». Така жанрова форма роману, що будується навколо пошуку, віднайдення істини, найкращою мірою відповідає потребам і художнім цілям Акройда.

Акройд створює «множинну» біографію Чаттертона, яка слугує наочним прикладом і доказом неминучої недостатності й релятивності історичних фактів. Водночас автора найбільше цікавить людська непозбуття потреба вигадувати та відновлювати, реконструювати минуле, хоча він і постійно наполягає на тому, що минуле висуває свої власні способи

вислизнути від тих, хто сподівається його репрезентувати. Такий авторський підхід і зумовлює функціональне призначення фігури Чаттертона та його творчості в романі. Спадщина поета – це «текст» у постмодерністському розумінні, що вічно повторюється і водночас завжди залишається іншим, щоразу потребуючи нових інтерпретацій.

У романі представлені шість версій біографії і творчості Чаттертона: 1) «офіційний», «енциклопедичний» Чаттертон; 2) Чаттертон, який постає з віднайдених манускриптів; 3) Чаттертон із сумнівного, «недостовірного» портрету, нібито написаного за його життя; 4) Чаттертон на картині Волліса, де він виявляється дуже схожим на Джорджа Мередіта; 5) Чаттертон як Чарльз Вічвуд. Однак жодна з цих версій не надається бути єдино істинною. Такий авторський підхід акцентує концепцію, згідно з якою остаточної істини просто не існує, вона є вислизаючим феноменом, вона залежить від сприйняття, а відтак за самою своєю сутністю є плюралістичною, і навіть час, про який традиційно говорять, що він «поставить все на свої місця», неспроможний дати відповідь на всі запитання, що ставить перед нами минуле. Отож ідейно-художню концепцію роману «Чаттертон» зумовлює ідея плюралістичності минулого, яке лежить за межами абсолютного розуміння і підлягає лише інтерпретації. Продуктивним художнім методом такої інтерпретації є принцип всезагальної інтертекстуальності. Використання цитат, алюзій і ремінісценцій створює фактичний каркас твору і є засобом характеристики героя, мета якої – деконструювати його усталений, стереотипний образ. За допомогою інтертексту Акройд паралельно з розвитком дії коментує творчість своїх героїв, вписує їх у певну культурну парадигму, формує архетип митця-поета, в основі якого лежить повторювана модель вигнання, невизнаності, самодостатності й водночас метаморфози, здатності до вічного відродження.

У створенні образу Чаттертона Акройд дотримується особливо важливої для нього думки про те, що письменник, особливо біограф, тим ближче до своєї мети, до розуміння особистості свого героя, чим більше він уживеться в його образ, «переодягнеться» й перевтілиться в нього, засвоїть образ дій і думок персонажа. І таке перевтілення постійно відбувається на сторінках роману.

В остаточному підсумку маємо всі підстави стверджувати, що структура роману-біографії про митця у варіанті Пітера Акройда є відкритою і допускає різноманітні інтерпретації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева В. А. Литературный нарратив: текст и дискурс // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена, 2007. № 46. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/literaturnyy-narrativ-tekst-i-diskurs>
2. Ахманов О.Ю. Традиции детективного жанра в романе П.Акройда «Хоксмур» // Вестник Татарского государственного гуманитарно-педагогического университета, 2010. № 4 (22). С. 193 – 197.
3. Бандровська О. Трансформації біографічного жанру у творчості Пітера Акройда // Записки Наукового товариства імені Т. Шевченка. Том ССXLVI, 2003. С. 127–137.
4. Березань М. П. Индивидуальное как воплощение вечного в постмодернистской эстетике (на материале произведения П. Акройда «Завещание Оскара Уайльда») // Историческая поэтика жанра, 2007. № 2. С. 17 – 23.
5. Блинова М. П. Функции интертекста в биографических романах П. Акройда / Научный журнал КубГАУ, 2013. № 93 (09). [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://ej.kubagro.ru/2013/09/pdf/110.pdf> (25. 04. 2019)
6. Бочкарева Н.С. Роман о художнике как «роман творения»: генезис и поэтика. Пермь: Издательство Перм. ГУ, 2000. 254 с.
7. Веселовский А. Н. Историческая поэтика под ред. В. М. Жирмунского / Институт литературы Академии наук СССР. Ленинград: «Художественная литература», 1940. 647 с. [Электронный ресурс] Режим доступа: http://www.imli.ru/upload/elibr/teoriya/Veselovskij_A._N._-_Istoricheskaya_poetika_-_1940.pdf (25. 04. 2019)
8. Гениева Е. П. Экройд. Хоуксмур. Чаттертон // СХЛР, 1988. № 4. С. 16–20.
9. Гребенчук Я. С. Проблема творчества в романе Питера Акройда «Чаттертон» // Вестник ВГУ. Серия Филология. Журналистика, 2006.

- № 2. С. 76-78. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/phylogolog/2006/02/2006-02-15.pdf> (25. 04. 2019)
10. Грицанов А. А. Новейший философский словарь. 3-е изд., исправл. / А. А. Грицанов, М. А. Можейко, Т. Г. Румянцева, А. И. Мерцалова. Мн. : Книжный Дом, 2003. 1280 с. [Электронный ресурс] Режим доступа : http://pnu.edu.ru/media/filer_public/2013/04/17/newest_philosophical_dictionary.pdf (26. 04. 2019).
11. Дубкова М. В. Трансформация жанра биографии в творчестве Питера Акройда : автореф. дисс. ... канд. филол. наук 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья», Москва: МГУ, 2015. 20 с.
12. Жиличева Г. А. Нарративные стратегии в жанровой структуре романа (на материале русской прозы 1920-1950-х гг.) / Российский государственный гуманитарный университет. Москва, 2015. 429 с. [Электронный ресурс] Режим доступа : http://prepod.nspu.ru/file.php/356/ZHilicheva_G.A._Narrativnye_strategii_v_zhanrovoi_strukture_romana.pdf (26. 04. 2019).
13. Жолобова Ю. С. Возможные подходы к определению понятия метатекстуальности // Известия Алтайского государственного университета. Серия «Филология и Искусствоведение», 2012. № 2. С. 131 – 133. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://izvestia.asu.ru/2012/2-1/phll/01.ru.html> (26. 04. 2019)
14. Ильин И.П. Постмодернизм от истоков до конца столетия / И.П. Ильин. Москва: Интрада, 1998. 250 с.
15. Кандрашкина О. О. Категории пространства, времени и хронотопа в художественном произведении и языковые средства их выражения // Известия Самарского научного центра Российской академии наук. Серия «Филология», 2011. № 2-5. С. 1217-1221. [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/kategorii-prostranstva-vremeni-i->

hronotopa-v-hudozhestvennom-proizvedenii-i-yazykovye-sredstva-ih-vyrazheniya (26. 04. 2019).

16. Літературознавча енциклопедія : у двох томах. Т.1 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. — Київ: ВЦ «Академія», 2007. 608 с.
17. Літературознавча енциклопедія : у двох томах. Т.2 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 624 с.
18. Колесник Г.Л. Модифікації жанру біографії у творчості Пітера Акройда: автореф. дисс. ... канд. філол. наук: 10.01.04. Київ: Ін-т літ-ри ім. Т.Г.Шевченка, 2008. 20 с.
19. Лейтес Н. С. Конечное и бесконечное. Размышление о литературе XX века: мировидение и поэтика: Учебное пособие по спецкурсу. Пермь, 1992. 121 с.
20. Нестерова Е.В. Жанр биографии: второе дыхание. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.russiandickens.com/science/model/model_lit2.htm (01.11.2018).
21. Петрусь О.В. Особливості наративної стратегії в біографічній прозі Пітера Акройда: автореф. дисс. ... канд. філол. наук 10.01.04 «Література зарубіжних країн». Дніпропетровськ: ДНУ імені Олеся Гончара, 2008. 20 с.
22. Питер Акройд. Не верю в утрату доминирующего положения английской культуры [Електронний ресурс] Режим доступу: www.chaskor.ru/p.php?id=6626. (20.10.2018).
23. Полетуха І. О. Постмодерний наратив роману Я. Бохенського «Овідій Назон – поет». Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2012. №12. [Електронний ресурс] Режим доступу :<http://nbuv.gov.ua/node/554> (25. 04. 2019).
24. Прозоров В. В. Введение в литературоведение. Учебное пособие. Москва: Наука, 2012. 224 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/1471821/> (26. 04. 2019).

25. Струков В. В. Художественное своеобразие романов Питера Акройда (к проблеме британского постмодернизма). Воронеж: Полиграф, 2000. 182 с.
26. Уайльд О. Письма. Москва: Аграф, 1997. 416 с.
27. Ушакова Е.В. Литературная биография как жанр в творчестве Питера Акройда: автореф. дисс. ... канд. филол. наук 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья». Москва: МГУ, 2001. 20 с.
28. Художественные ориентиры зарубежной литературы XX века / под ред. А. Б. Базилевского, Ю. Н. Гирина, А. М. Зверева и др. Москва, 2002. 568 с.
29. Шуба Ю. В. Особливості репрезентації історії в романі «Гоксмур» Пітера Акройда // Актуальні проблеми перекладознавства, зарубіжної літератури. Педагогічні студії: збірник тез доповідей учасників Міжвузівської науково-практичної конференції, 2012. С. 51–53.
30. Шуба Ю.В., Паршук М.В. Факт та вигадка в англійській історіографічній металітературі (на прикладі роману «Хоксмур» Пітера Акройда) // Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Серія Літературознавство, 2013. № 1 (2). С. 165 –172.
31. Шубина А. В. Проблема биографического жанра в творчестве Питера Акройда: автореф. дисс... канд. филол. наук 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья». СПбГУ, 2009. 31 с.
32. Abalos, Susana González. Peter Ackroyd's Chatterton: An Intertextual Mirror Questioning Representations of the Past and the Present // Estudios de literatura en lengua inglesa del siglo XX (3) / coord. por María Pilar Abad García, José Manuel Barrio, José María Ruiz, 1996. págs. 183-192.
33. Ackroyd P. Hawksmoor [Electronic resource] URL: https://royallib.com/book/Ackroyd_Peter/Hawksmoor.html (13. 04.2019).
34. Ackroyd P. The Last Testament of Oscar Wilde. London: Penguin Books, 1993. 185 p.
35. Ackroyd P. Chatterton. London: Hamish Hamilton, 1989. 234 p.

36. Ackroyd P. *Milton in America*. London : Vintage, 1997. 277 p.
37. Ackroyd P. Preface . *Thomas Chatterton and Romantic Culture*. Houndmills, England; New York, NY : Macmillan; St. Martin's, 1999. P. 1–3.
38. Ackroyd P. *The Collection: Journalism, Reviews, Essays, Short Stories, Lectures* / ed. and with introd. by Thomas Wright. London: Vintage, 2002. 465 p.
39. Ahearn E. J. *The Modern English Visionary: Peter Ackroyd's «Hawksmoor» and Angela Carter's «The Passion of New Eve»* // *Twentieth Century Literature*. Winter, 2000. [Electronic resource] URL: www.findarticles.com/p/articles/mi_m0403/is_4_46/ai_75141044. (10.04.2009).
40. Boldrini L. «It Was Part of the Joke, You See» : The Author in the Novel between Theoretical Death and Biographical Life. *GRAAT: Publication des Groupes de Recherché Anglo-Américaines de l'Université François Rabelais de Tours*, 1995. Vol. 13. P. 133–148.
41. Crespo V. D. «Authentic Faking»: Metafictional Images of (Artistic) Creation in Peter Ackroyd's *Chatterton* and John Banville's *Ghosts* / Violeta Delgado Crespo // *Symbolism: An International Journal of Critical Aesthetics (Symbolism)*, 2003. № 3. P. 305–332.
42. Fairer D. *Chatterton's Poetic Afterlife, 1770–1794: A Context for Coleridge's «Monody»* *Thomas Chatterton and Romantic Culture*. London: Macmillan, 1999. P. 228–252.
43. Gibson J., Wolfreys J. *Peter Ackroyd: The Lucid and Labyrinthine Text*. London: Palgrave MacMillan, 2000. 328 p.
44. Giovannelli L. *Le vite in Gioco: Le prospettive ontologica e auto-referenziale nella narrative di Peter Ackroyd*. Pisa, 1996. 192 p.
45. Groom N. *Fragments, Reliques, & MSS: Chatterton and Percy*. *Thomas Chatterton and Romantic Culture*. London: Macmillan, 1999. P. 188–209.

46. Grundmann Anke. The Concept of Time in Peter Ackroyd's «Hawksmoor» [Electronic resource] URL: www.books.google.ru/books?id=tR73TOJ-CvYC. (10.04.2019).
47. Hamzea L. The Language Labyrinth in Peter Ackroyd's Fiction. Bulletin of the Transilvania University of Braşov, 2009. Vol. 2 (51). P. 81–84.
48. Hänninen U. Rewriting Literary History: Peter Ackroyd and Intertextuality. [Electronic resource]. URL: www.thesis.helsinki.fi/julkaisut/hum/engla/pg/hanninen/contents.html. (08.04.2011).
49. Hassan I. Pluralism in Postmodern perspective. Critical inquiry, 1986. № 3. P. 503-520. [Electronic resource] URL: <http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic864120.files/Sourcebook%20Part%201%20individual%20files/Cadrages%20theoriques/ihab%20hassan.pdf> (26. 04. 2019).
50. Hassan I. Toward a Concept of Postmodernism The Postmodern Turn, 1987. [Electronic resource] <http://faculty.georgetown.edu/irvinem/theory/HassanPoMo.pdf> (26. 04. 2019).
51. Hooti N., Tahmasbi Z. Peter Ackroyd's *Chatterton*: a Lyotardian study / Canadian Social Science, 5, 2011. P. 114-124.
52. Hotho S. «The Rescue of Some Stranded Ghost».The Rewriting of Literary History in Contemporary British and German Novels / Sabine Hotho // The Novel in Anglo-German Context: Cultural Cross-Currents and Affinities. Amsterdam, Netherlands : Rodopi, 2000. P. 385–398.
53. Hutcheon L. The Politics of Postmodernism. London and NY: Routledge, 1989. 195 p.
54. Jameson F. Postmodernism, or The Cultural Logic of Late Capitalism. Durham, N.C., 1991. 430 p.
55. Keegan B. Nostalgic Chatterton: Fictions of Poetic Identity and the Forging of a Self-Taught Tradition. Thomas Chatterton and Romantic. London: Macmillan, 1999. P. 210–227.

56. Koos, Leonard R. Missing Persons : Cherokee's Parrot and Chatterton's Poet / Leonard Koos // *Studies in Twentieth Century Literature (StTCL)*. – 1999. – Vol. 23, № 2. – P. 315–329.
57. Lee, Alison. *Realism and Power: Postmodern British Fiction* / Alison Lee. – L. : , 1990. – 182 p.
58. Lewis, Barry. *My Words Echo Thus: Possessing the Past in Peter Ackroyd*. – Columbia, 2007. – 232 p.
59. Lolla, Maria Grazia. «Truth Scarifying to the Muses» : The Rowley Controversy and the Genesis of the Romantic Chatterton / Maria Grazia Lolla // *Thomas Chatterton and Romantic*. – London : Macmillan, 1999. – P. 151–171.
60. McHale, Brian. *Postmodernist Fiction* / Brian McHale. – L. : Methuen, 1987. – 176 p.
61. Neagu, Adriana. Peter Ackroyd's Englishness: a continental view [Электронный ресурс] // *Contemporary Review*. – Summer, 2006. – Режим доступа:
www.findarticles.com/p/articles/mi_m2242/is_1681_288/ai_n16691318.
(Дата звернення 10.04.2019).
62. Onega, Susana. *Metafiction and Myth in the Novels of Peter Ackroyd. European Studies in the Humanities* / Susana Onega. – New York : CAMDEN HOUSE, 1999. – 205 p.
63. Onega, Susana. *Peter Ackroyd. The Writer and his Work* / Susana Onega. – Plymouth, 1998. – 232 p.
64. Rawson, Claude. *Unparodying and Forgery : The Augustan Chatterton* / Claude Rawson // *Thomas Chatterton and Romantic*. – London : Macmillan, 1999. – P. 15–31.
65. Schütze, Anke. I think after More I will do Turner and then I will probably do Shakespeare [Электронный ресурс] / *An Interview with Peter Ackroyd*. 1995. - Режим доступа: www.webdoc.gwdg.de/edoc/ia/eese/articles/schuetze/8_95.html. (Дата звернення: 17.02.2019).

66. Shiller, Dana The Redemptive Past in the Neo-Victorian Novel / Dana Shiller // Studies in the Novel (SNNTS). – 1997. – Vol. 29, № 4 (Winter). – P. 538–560.
67. Williams J. Peter Ackroyd's Chatterton, Thomas Chatterton, and Postmodern Romantic Identities and Attitudes: «This is essentially a Romantic attitude» // Romanticism 15(1) April 2009. P 33-40.